

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto II.

V Ljubljani, 3. sušca 1906.

Št. 3.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17

Starši in šola.

Dolžnost, hoditi v šolo, začenja se za otroke kadar izpolni šesto leto in traja, dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja. Ako manjka otroku le nekaj tednov do 6. leta, ko se začnja novo šolsko leto, ga moreš vendarle vpisati v šolo z dovoljenjem vodstva šole in z dokazilom zdravnika, da je tvoj otrok duševno in telesno docela razvit in sposoben za šolo. Vobče pa ni priporočati, da bi vpisovali otroke v šolo še pred 6. letom, ker so otroci navadno še premalo resni in samostojni, da delajo v razredu le nadlego! Tudi je treba pomisliti, da je v šoli, kjer sedi v razredu po 2—3 ure skupaj 40—80 otrok, prav slab in okužen zrak, ki se med poukom ne da izlahka in hitro očistiti! Ne sili torej še ne 6 let starega sinčka ali hčerko v tak škodljiv zrak! Pomisli tudi, da je njegova hrbtnica še rahla in mehkotna ter ga sedenje zelo utruja! Mirno in ravno sedeti 2—3 ure dopoldne in 2 uri popoldne, to pač nežnemu telesu ne more koristiti na zdravju. Nadalje ne pozabljaj, da izpostavljaš otroka nevarnosti, da nalezje kako bolezen, kajti v družbi 40—80 otrok je vsak hip kdo bolan za kakšno boleznijo! Pusti torej otroku, da užije do dna sladko kupo brezskrbne mladosti in ne goni ga v šolo, dokler ni docela krepak in dorasel! Čim razvitejši je otrokov duh ob začetku šolanja, tem rajše bo hodil v šolo in tem lepše uspehe bo dosegal. Boljše je torej, da daš otroka v šolo, ko se bliža 7. letu, kakor da ga posiliš, ko mu je komaj nekaj mesecev več kakor 5 let! — Ako pa je tvoj otrok slaboten in bolehen, potem ga ne vpiši v šolo niti z dovršenim 6. letom! Dobi si zdravniško izpričevalo ter ga izroči šolskemu voditelju ali voditeljici s prošnjo, da ti otroka oproste pouka še za leto dni! To zadnje prosto leto pa uporabi tako, da vodiš otroka prav mnogo na svež zrak, na igrišče in da ga najskrbnejše rediš s tečno, redilno hrano! Naj se otrok utrdi in okrepi docela, potem šele ga izroči šoli!

V šolo se sprejemajo otroci samó v začetku šolskega leta (navadno sredi meseca septembra). Le izjemoma sme krajno šolsko nadzorstvo dopustiti, da

se kateri otrok sprejme v šolo tudi med šolskim letom. Taka izjema je na primer, če so se starši preselili iz kraja v drug kraj. Starši morajo prijaviti svojega otroka šolskemu vodstvu takoj, ko so dospeli v svoje novo bivališče; pred svojim odhodom iz prejšnjega bivališča, pa morajo seveda otroka pri dotičnem šolskem vodstvu odglasiti, prositi za izbris ter za njegovo šolsko izpričevalo. Tako se vzdržuje red pri obeh šolah, in starši ne pridejo v nevarnost, da bi bili vsled svoje malomarnosti pri tem ali onem šolskem oblastvu kaznovani zaradi zanemarjenja šolskega pouka! Starši morajo vedeti, da dobivajo šolska vodstva in šolske oblasti najnatančnejše podatke o vseh otrokih, ki so v starosti 6 let in da torej nikakor ni možno kakega otroka šolskemu oblastvu zatajiti in prikriti! Vsak šoloobvezen, t. j. 6 let star otrok je pri oblastvu popisán, in oblastvo mora temeljem državnih zakonov z vsemi sredstvi delati na to, da se tak otrok — ako ni vsled zdravniškega izpričevala oproščen — vpiše v šolo pravočasno. Kdor bi torej izkušal svojega otroka šolskemu pouku odtegniti, bi prelomil zakon in bi bil najstrožje kaznovan!

Starši ali njih namestniki pa so tudi odgovorni za to, da otroci, ki so dolžni hoditi v šolo, redoma hodijo vsak dan točno v šolo, da ne zamujajo pouka in da se ne potepajo. Državni zakoni določajo za šolske zamude otrok denarne in zaporne kazni, ki pa jih morajo prenašati starši ali njih namestniki, ne pa otroci. Ako je torej otrok resnično bolan, ali če je zaradi kakoršnegakoli zelo tehtnega vzroka ostal iz šole, ga moraš pri otrokovem učitelju ali pri šolskem voditelju sam osobno ali pa lastnoročno pismeno opravičiti. Ako tega ne storiš takoj, boš imel le nepotrebne poti k šolskemu oblastvu, ki te pokliče na odgovor; razen tega pa boš moral bržčas plačati še globo! Ako se otroci brez vednosti staršev potepajo, so vendar starši odgovorni za to in bodo kaznovani četudi so otrokovih zamud popolnoma nekrivi. Zakon namreč zahteva, da morajo starši svoje šolodolžne otroke vedno in povsod nadzirati, da morajo starši vedeti za vsak korak svojih otrok in da morajo nositi posledice otroške lehkomišelnosti le starši, ne pa otroci! Pomni torej, da ne bo tvoj otrok kaznovan, nego boš

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

ti, oče in mati, ako se tvoj sin ali hči potepa in izostaja iz šole! Zato je na korist staršev in otrok, ako hodi mati ali oče vsak mesec v šolo vpraševat, kako se sin ali hčerka uči, kako se obnaša in ali hodi redoma k pouku. Na tak način obvaruješ sebe denarne škode ali sramotnega zapora, obenem pa odvadiš otroke lehkomišelnosti in potepuštva! Starši morajo biti gledé šole neusmiljeno strogi, sicer se navadijo otroci kmalu takega nereda, da jih ne odvadi več ne palica ne nobena drugačna kazen več! V tem oziru nekateri starši brezvestno greše. Poznam starše, ki so silno skrbni in pazljivi gledé domače živali... ki hodijo vedno in vedno v hleve k prašičem, kravam, teletom in konjem... ki pa se za otroke prav nič ne brigajo ter jih prepustčajo docela sebi! To je za naš narod žalostno in sramotno!

Starši pa morajo tudi skrbeti, da imajo njih otroci vse predpisane zvezke in knjige, svinčnike in peresnike! Ako je šola bogata (kar je pač sila redko!), dobe otroci nekatere knjige in par zvezkov tudi brezplačno, ali vsaj na posodo; kjer pa šola nima posebnih podpornikov, kjer je veliko število otrok in razredov, tam starši ne smejo zahtevati, da bi vodstvo zalagalo njih otroke z učili! Starši naj večkrat pregledajo otrokove knjige in zvezke ter naj se prepričajo, ali pazijo otroci na čistost, ali svoje naloge lepo in redno spisujejo in ali se uče vsega, kar jim je bilo naloženo od učitelja! Sploh naj starši učitelja podpirajo ter naj izkušajo s pohvalo in grajo vzdržati pri otrocih vztrajnost in veselje do šole. Nikdar pa naj ne govore o učitelju nespoštljivo ali celó zasmehljivo! Otrok pove doma marsikaj napačno, kar je slišal v šoli; ako se ti zdi, da učitelj ni ravnal prav, ne izražaj te svoje misli glasno otroku, nego stopi k učitelju in izvej resnico. Načelo ti bodi: kar učitelj reče in stori, prav stori! Čim resnejši in strožji je učitelj, tem več se nauče tvoji otroci in tem boljše se jim bo godilo v življenju. Ne pozabi, da so se časi temeljito izpremenili! Takrat, ko si hodil ti v šolo, sta bila morda v šoli le dva razreda; danes so že 4 ali pa jih je morda celó že 8! Včasih se ni zahtevalo, da mora znati vsak človek pisati, čitati in računati; dandanes pa je treba znati to in še marsikaj, če hočeš, da nisi zadnji med zadnjimi! Samo močne dlani in močne pesti dandanes ne zadoščajo več. Celó najpriprostejši delavec mora znati dandanes gladko čitati in pisati, sicer je neraben in ostane vedno pri najnižji plači. Znano je, da napredujejo pri vojakih le oni mladeniči, ki imajo višjo šolsko izobrazbo, drugi pa morajo ostati nizki infanteristi, ki jih porablja za snaženje hodnikov, dvorišč in stranišč! Kdor hoče postati podčastnik z ugodnimi dohodki, mora znati čedno pisati, lepo računati ter se dostojno obnašati! Naši fantje vstopajo v delo v tvornicah (fabrikah), na železnicah, v rudokopih, raznih delavnicah in drugod! Vsakdo pa, ki hoče v plači in v službenem mestu napredovati, mora imeti vsaj popolno

izobrazbo ljudske šole, sicer mora zaostati za drugimi! In tako se dogaja, da so slovenski mladeniči daleč zadaj za tujci, za Nemci, Italijani in Čehi, ki »znajo več, ko samo hruške peč«. Marsikom je seveda danes bridko, ker mora jesti trd črn kruh ondi, kjer bi si mogel rezati belega maslenega, a kar je zamudil v ljudski šoli, tega ne more nadomestiti več! Naj bi se zavedali vsi slovenski starši, da je šola največja dobrot na svetu, da je izomika in izobrazba kapital, ki donaša povsod in vselej najvišje obresti ter da so učitelji največji blagoslov človeštva! Le narod, ki ima mnogo dobrih šol in mnogo dobrih učiteljev, napreduje v duševni in telesni blaginji; narod pa, ki šole in učitelje sovraži in preganja, si koplje lastni grob! Šol ni nikjer preveč in otroci se nikdar dovolj dolgo in dovolj temeljito ne uče. Zato pa pametni starši, ki ljubijo resnično svoje otroke in jim hočejo za bodočnost najboljše, — ne jemljejo nikdar otrok iz šole predčasno, nego jih celó silijo in z vsemi sredstvi priganjajo, da ostanejo čim najdlje v šoli. Ako ima otrok veselje do učenja, pusti ga, naj študira dalje in dalje, da se popne visoko ter postane gospod ali gospodična! Ne bodi sebičen in ne govori: »Jaz nisem nič študiral, pa vendar sem nekaj!« Pusti, da postane tvoj sin več, mnogo več od tebe; — pusti, da bo nosil svilen obleko in svilen klobuk, četudi si ti danes ponižen kmetovalec, delavec ali obrtnik! Naj dosežejo vsaj naši otroci to, česar nismo mogli doseči mi! V prerojenju svojih potomcev najdemo čast in korist svojega imena.

Če pa torej otrok resnično nima veselja in sposobnosti za šolanje, vzemi ga iz ljudske ali srednje šole, ko je dovršil svoje 14. leto. Prej ga ne moreš in ne smeš ter so dovoljene izjeme le v najizvanrednejših slučajih. Iz šole pa moreš vzeti otroka le koncem tečaja oziroma koncem šolskega leta, ne pa sredi pouka. Ko mine torej doba, v kateri je bilo otroku hoditi v šolo, dobe tisti otroci, ki imajo po sodbi šolskega voditelja najpotrebnejše zapovedane znanosti in katere je odpustiti iz šole, odpustno izpričevalo ali izpustnico. Iz šole pa sme oditi le takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zapovedano za ljudsko šolo, namreč: verouk, brati, pisati in računati. Za izpustnico pa je treba vedno prositi šolsko vodstvo, kajti otroke, ki ne dobe izpustnice, veže postavna dolžnost v šolo hoditi čez navadno šolsko dobo. Otroci, ki so na duši ali na telesu taki, da po dovršeni šolski dobi ni več upati, da bi mogli ustreči namenu šole, dobe odhodno izpričevalo ali odhodnico. Otroci, ki so se učili doma ali v kakšni taki zasebni šoli, ki nima pravice javnosti, naj se na konci šolske starosti oglasijo za izkušnjo na kakšni javni šoli.

Kadar ima deček izpustnico, se more posvetiti kakemu obrtu; kot obrtni vajenec pa mora po zakonu do svojega 16. leta hoditi v obrtne šole, v katerih se poučuje le zvečer. Brez izpustnice ne sme noben obrtni

mojster sprejeti dečka v vajo, sicer kaznuje mojstra obrtna oblast. Če pa ima deček izpustnico, mora mojster ali tovarnar ali podjetnik skrbeti za to, da se vpiše vajenec v obrtno šolo. Če bi ga mojster ne vpisal, kaznuje mojstra in dečka obrtna oblast!

Sicer pa bodo starši skrbeli, da se bo njih sin tudi še potem, ko je izstopil iz šole, nadalje izobrazil, da bode čital dobre knjige in časopise, da postane ud družbe sv. Mohorja, bralnega ali pevskega društva ter se tako vedno dalje izomika in izobrazuje. Če tega starši ne storé, pozabijo njih otroci kmalu skoraj vse tisto, česar so se naučili v ljudski šoli! Starši morajo skrbeti, da zahajajo njih otroci redno v cerkev in k verskim vajam, kajti človek, ki nima vere, nima blagega srca in plemenite duše! Brez vere bi človeštvo podivjalo in brez cerkve bi bil svet brez poezije. Privoščič svojim otrokom, da se zabavajo in ne pozablaj, da si bil tudi sam nekdan mlad in veselo razposajen! Naj se raduje mladina, naj prepeva, naj vriska in naj pleše! Pazi le, da se vrši vse v mejah dostojnosti in omike! Vesela in omikana duša ni nikdar surova, radostno blago srce ni nikdar trdo in kruto do družih! Mladost je pomlad življenja, zato — matere! — dajte mladini solnca, svetlobe in gorkote!

Idealistka.

Spisala A. F.

Na življenja trudapolnem potu srečujemo posebno vrsto ljudi. Lahek in uren jim je korak kot bi ne čutili težkega bremena. Tudi kamenje in trnje jih ne ženira; hodijo kot bi se izprehajali po cvetočih livadah.

Pride včasih po cesti malopridnež in se obregne ob nje tako brezobzirno, da bi vsakega poštenega človeka minila potrpežljivost. Ali tisti ljudje se še ne ogledajo za predrznežem, ampak nasmehnejo se prijazno kot bi jih bil pobožal pomladanski veter. — Nekam v nedogledno daljavo jim je vprt pogled in po obličju je razlita tiha zadovoljnost.

Kot somnambuli v mesečni noči!

Včasih stopi iz množice človek, ki vzdrami sanjarja, še preden se je bil vzpel v nevarno višino. — Kam pa, prijatelj? Stopi dol in hodi lepo z nami po razhojeni cesti! Res, pot ni lepa; trnjeva je in kamnita, ampak sigurna je.

Le malo jih je, ki se povzpno zelo visoko nad trnjevim potom.

Škodoželjno jih gledajo romarji na razhojeni cesti in čakajo katastrofe. — Glejte, kje je že! Ali bo padel nobena kost mu ne ostane cela, — ugibavajo in se

krohotojajo. In zdajci zakriči med romarji surov zloben glas: — Ej, budalo, kam si pa zašel!

In sanjar se vzdrami, omahne — in evo ga na trnjevem potu! Nikoli več mu ne pride na misel, da bi se povzpel nazaj v solnčne višine.

* * *

Dolgočasen jesenski dan je [bil takrat. Gosta, vlažna megla, kamor ti seže oko. In kakor da ti je legla na dušo! Bogve, kam so izginile vse lepe misli, kam so zbežali vsi lepi spomini! Topa resignacija se je oklenila duše in če bi v tistem trenutku prišla smrt, bi se ji nasmehnilo prijazno in udano kot staremu prijatelju.

Tisti dan so se odprla vrata na stežaj in vstopila je prijateljica Ivka.

Mlada, lepa, zdrava in življenje ji gori v očeh.

Majhen, bolehen študent je prišel z njo.

— Dober dan, puščavnik! — je pozdravila in se priklonila ceremonijozno.

— Saj sem vedela, da dobimo medveda v brlogu! — se je zasmejala. — Brr . . . ali je v tej luknji pustol! Kakor ječa je. Ali posije kdaj solnce vanjo? — je vprašala in se nevoljno ozrla na mala zamrežena okna.

— Prišla sem pote — je nadaljevala, — dva praznika imaš. Kaj bi samotarila v tej temnici!

In odpravili smo se na pot.

V takem vremenu ne hodi človek najraje iz hiše, komaj si prestopil prag, pa se ti pogrezne noga do gležnjev v blato. In potem hodiš in hodiš, ali kakor da se nisi ganil z mesta. Pred teboj je vedno ista slika: košček umazane ceste, ki se izgublja v megli. Morda stoji tupatam ob potu breza, samotna, otožna . . . zakasnel, osamel list visi na goli veji in čaka, da ga zanese veter med odpale, pohojene tovariše.

— Najbolje je, da ostane človek na takle dan doma, — je izpregovoril študent. — Vzameš knjigo, sedeš v kot in obrneš oknu hrbet, da ne vidiš, kako zunaj triumfira smrt . . . Oh, mlad človek ne misli rad nanjo! — Ustavil se je in zakašljal.

Bil je eden izmed tistih mladih ljudi, ki hodijo po svetu v pretesni, ponošeni obleki; praznega žepa, sanjavih oči. Polne visokoletečih idej in predrznih načrtov so njih besede. Verujejo v življenje, a v prsih nosijo smrt. — —

— Pravzaprav smrt ni nič strašna — je nadaljeval, — a priti bi morala o pravem času. Takole, ko je človek dovršil vsaj eno delo, s katerim se je otel pozabljivosti. — — Ali nedajbog, da umrješ mlad! Izdihneš, zakopljejo te in pozabijo kot psa. Živa duša se ne spomni, da si hodil kdaj po svetu. — — Ali si zato presedel vse dneve in noči ob knjigah in mislil in delal? — —

Bledordečkaste lise so se pokazale fantu na licu in ustnice so trepetale v lahki vročici. Govoril je ner-

Najboljša je žvezdna in Cirilova cikorija!

vožno, v pretrganih stavkih in glas mu je bil tenak, skoraj otroški.

— Bog z vami, vi dolgočasni egoist! — se je oglasila Ivka. Še na misel mi ne pride, ali se me kdo spomni po smrti ali ne! Ampak umrla ne bi rada zato, ker je življenje tako neskončno lepo. — Zasvetile so se ji oči in nehote je pospešila korake.

— — Vedno gostejša je prihajala megla in zdajci je zasnežilo. V debelih, vlažnih kosmičih je padal sneg.

Ivka se je nenadoma ustavila. Ozrla se je po študentu, ki je hodil težkih, utrujenih korakov. Krajci sivega, obnošenega klobuka so se povsili od vlage, tudi tesna letna obleka je bila že mokra.

— Vam je zima! — se je domislila Ivka. In kot bi trenil si je odpela debeli zimski plašč in ogrnila z njim študenta.

Še braniti se ni utegnil.

— Kar lepo tiho bodite! — je zapovedala — Meni ne škodi nič. Vajena sem dežju in snegu. — In zapela mu je plašč za vratom in potegnila kapuco čez glavo kot otroku.

Po potu je prišel finančar. Ozrl se je na študenta v toplem ženskem plašču in na Ivko v lahki rdeči bluzi, ki je bila že nekoliko pokrita s snegom, in nasmehnil se je... Če bi bil izpregovoril sto surovih, zlobnih besed, ne bi povedale toliko kot tisti nasmeh.

No, Ivka ga ni videla.

— — O, — se je navdušila iznova, — toliko lepih momentov ima življenje! Neznatne epizodice na videz, ali toliko čustva je v njih!

— Bilo je lani, nekako osorej. Debel sneg je zapadel čez noč; skoraj do kolena sem zagazila vanj, ko sem hotela zjutraj v šolo. Sedaj je prišlo izza ogla šestero dečkov. — Čakajte, gospodična, — je zaklical eden, — napravimo vam gaz! — In prijela sta se po dva in dva in razgazili so mi pot do šole. — Ali verjamete, da ni bilo tisti dan srečnejšega človeka od mene?

In pozneje, nekako o pustu. Pride v šolo dekletce, majhno, okroglo, šele v prvi razred hodi. V levici nese torbico, z desnico tišči nekaj pod zastorom in svetijo se rjave očke. Priroma v klop, prinese izza predpasnika debelo rdeče jabolko in ga pomoli bolehnih, siromašnih sosedih: — Na, vzemi, donesla mi ga je kuma od Sv. Ane. — In energično je potisnila jabolko sosedih v naročje, kot bi se bala, da je ne premaga izkušnjava. — Ni bila majhna žrtev!

— O, samo ne trdite, da je življenje pusto in da so ljudje zlobni!

— — V debelih, vlažnih kosmičih je padal sneg in čimdalje bolj globoko se je pogrezala noga v blato.

Krajci študentovega klobuka so stali že čisto navpično ob ušesih in Ivkina bluza je bila že vsa bela.

In tedaj se je bogvedi odkod zopet pokazal finančar z zlobnim, surovim nasmehom na ustnih.

Izpreletela me je groza.

Zakaj z ostudnimi barvami je namazal lepo sliko, kateri se je bil nasmehnil na cesti. Tako debelo jo je bil namazal, da ni bilo nikjer več sledu o lepi samaritanski ideji.

In zvečer jo bo kazal v trški krčmi: — vidite sličico, ljudje božji! E, ne prisegajte na žensko krepost, bedaki! Vse od kraja so ptičice!...

Mežikal bo s pijanimi, krvavo obrobljenimi očmi in se krohotal. — —

Ona pa tako trdno veruje v lepoto življenja! — Urnih, lahkih korakov stopa po trudapolnem potu, ne vidi ne trnja ne kamenja.

Dolgo že hodiš med somnambuli, prijateljica. Ampak tudi tebi bo odzvonilo nekoč. — Budalo, kod pa hodiš? — bo zakričal surov zloben glas in te vzdramil. In zakrohotali se bodo, ko omahneš in padeš mednje na trnjev pot...

Ljubici.

Kleče ljubezni te ne prosim;
četudi si, ko cvetka z grede krasna...
Že sije mi spoznanja zvezda jasna. —
Zastonj besed ti jaz ne trosim...

Nazori Ellen Keyeve o vzgoji.

Spisala Ana Sladkova.

Ellen Key smatra tisto rodbino za najboljšo, kjer živi vsak ud svoje življenje, kjer si starši v otrocih ne vzgajajo lastne slike, temveč jim puščajo svobodo k samostojnemu razvoju.

Telesne kazni obsoja od tiste dobe dalje, ko se otrok začne zavedati vzroka. V nežni mladosti se mora naučiti ubogati, in ubogljivost mu mora biti navada. Tako zadostuje pogled ali zvok glasu, da uboga Pretepanje krepil le slabe lastnosti, podpira sovraštvo in strah pred dolaslimi ter trmoglavost. Dete se izpreminja; včasih se res tudi navadi delati to, k čemur je prisiljeno, toda to ni pravi uspeh vzgoje; dete mora poznati vzrok in se vedoma izogibati pregreška. Če pa je vseeno treba kazni, mora vzgojitelj najti takšno kazen, ki stori, da dete premišlja, da je storilo nekaj neprijetnega ali škodljivega; pokazati se mu mora, kako bi ugajalo njemu, ako bi mu drugi storili kaj

podobnega. Vendar pa se dete ne sme nikdar siliti h kesanju in prošnjam za odpuščanje, ker malokdaj čuti kaj takega, a če čuti, pride samo od sebe.

Da pa se domača vzgoja izpremeni v takšno, kakoršno jo hoče imeti Ellen Key, bi se morala prej zgoditi izpremema rodbinskega življenja, izpremema vse okolice, v kateri živi dete.

Pijančevanje staršev, skupne spalnice, težko delo v rudnikih in tovarnah, kupčevanje otrok po gostilnicah in na ulicah ter razmerno malo šole, to so stvari, ki rano kalijo otrokovo prostost, ker mu jemljejo fiziške moči ter mu ne dajo, da se razvija telesno in duševno že celo ne. A tudi otrokom premožnejših slojev se ne godi bolje. Oni ne poznajo svoje okolice, s katero morajo občevati, nimajo vzorov, in zato stoji velik del dandanašnje mladine, izgubivši vso čilost, bolan sredi življenja. Iz take mladine se je na Grškem norčeval Sokrat, taka mladina brez idealov je na koncu stoletij, četudi letnica temu ne odgovarja. Novo stoletje otrokovo bode imelo baje tale znamenja: odrasli bodo razumevali dušo otrokovo in čuvali priprostost otroške duše.

Mnogo se je bavila Ellen Key s šolo* in njeno preosnovo. Priznanja vredne so te misli, a njihova napaka je ta, da se bodo težko vse uresničile. Prej bi morala država zamenjati vojaške stroške za šolske in na drugi strani bi se moralo preosnovati domače življenje, da bi prišli do tako idealnih šol, kot jih hoče imeti Ellen Key.

Kakor polaga pedagoginja največjo važnost na individualno vzgojo deteta v rodbini, tako se ima po njenem mnenju tudi v šoli vsakdo posebej navajati k lastnemu razvoju in sreči. Vendar pa bi Ellen Key želela, da bi domače poučevanje nadomestilo ne le otroški vrtec, temveč tudi prvi pouk, zato ker starši doma lažje pazijo na svoje dete, kot učitelj na učenca. Učenje bi se moglo začeti z osmim letom, ko dete že lažje razumeva nego s šestimi leti.

Šola pa bi se morala tej vzgoji popolnoma prilagoditi. Najprej bi se moral načrt vseobče izobrazbe za višje šolske razrede izpremeniti v načrt posamezne izobrazbe. Na najnižji stopnji seveda bi ostala občna izobrazba**. Šole bi bile skupne za dečke in dekleta, ker ima tako učenje mnogo priznanih ugodnosti. Uči-

* Prazna so svarila, naj se dete ne igra z ognjem; ako pa se enkrat opeče, se ga čuva samo. Dete, ki se mu pušča mnogo svobodne volje, se v kratkem času silno razlikuje od drugih otrok. Ker se mu ni treba ničesar bati, se po navadi ne laže. Njegovo vedenje je odkrito, ne plaši se in kaže tudi v igri več samostojnosti in iznajdljivosti. A ko preстане igrati se in začne delati, ne potrebuje tuje pomoči, samostojno razvija globine svoje duše in je dobro pripravljeno za realnost življenja.

** Podobne, tuptam jako slične misli o vplivanju na otrokovo individualnost se pojavljajo že prej pri drugih pedagogih (Komenski, Basedov, Montaigne, Rousseau). A izvajanje Ellen Keyeve je docela samostojno. Od Rousseaua se razlikuje v tem, da se on navdušuje za slično vzgojo samo dečkov, dočim jo zahteva Key za oba spola.

telj pa bi se vedel drugače, nego dandanes. Sicer tudi danes učitelj kaže otrokom, kako se stvar razvija, kaže jim podobe in jim razlaga pri tem; toda on bi jih naj samo nagovarjal, da bi sami spoznali, da se nekaj godi in bi sami dospeli do spoznavanja.* Učitelj v teku dveh let spozna zmožnosti učenca, njegovo nagnenje do tega ali onega predmeta in razdeli učence na skupine, v katerih se učenje nadaljuje do 15. ali 16. leta.

Tu se učenec uči priljubljenega predmeta nagleje in lažje, ker skupina naj ne šteje nad 12 učencev.

Ko si učenec prisvoji zadostno znanje enega predmeta, začne delati po svoji volji v drugi in tretji stroki, tako pač, da je v vsaki temeljito naobražen. Zdi se, da bi bilo takšno špecializovanje za nadarjene učence neprecenljivo, ker bi jih manj nadarjeni ne zadrževali.

Samostojne študije bi bile pravilne in predavanje učitelja nekaj posebnega, slovesnega. Tudi v tem oddelku bi se poučevale zgolj praktiške stvari. Manj važne stvari si zapomnijo, a važne ostanejo v spominu. Izobrazba pa je to, kar nam je ostalo v mislih, združenih idejah, čutih in v domišljiji, potem ko smo pozabili vse, česar smo se učili.

V drugem strokovnem razredu učitelji navajajo učence k praksi. V prostem govoru navajajo učenca k samostojnemu opazovanju, razsojanju in iskanju pripomočkov, k izražanju nečesa novega. Učenec mora imeti širok razgled po svoji stroki in se učiti praktiškega izkoriščanja svojega znanja. Kot učnih knjig naj se poslužuje učenec izvornih del, tuintam morda prikrojenih. Pri tej novi šoli mora biti tudi vrt, kjer si otroci lahko budé smisel za lepoto narave, kjer bi sami opazovali to, kar mora danes n. pr. učitelj o cvetlicah razlagati.

Tu naj bi bile tudi velike dvorane, nekatere z učnimi pripomočki, druge kot delavnice, kjer bi se učenci navajali k samostojnemu delu. Ker bi bila oprava umetniška in otroški duši umevna, bi vzbujala smisel za umetnost. Otroci, obdani od umetniških izdelkov, bi se vživeli v umetnost samo in ne bilo bi treba učitelju opozarjati jih na ta ali oni predmet v muzeju; videli bi sami, opazovali in vpraševali.

Kar se tiče slovstva, bi se čtivo ne smelo tako ozkosrčno izbirati, temveč prepustiti bi se moralo otrokovemu okusu. Sam bode nehal čitati to, česar ne razume, sam bode skušal, prodreti v vsebino velikega in težkega dela, ako ga zanima. Modernih romanov pa ne sme dete nikdar dobiti v roko, ker onečiščajo domišljijo in mehkužijo okus. Zato pa se mu ne sme prikrivati tega, kar mora o naravnem življenju

* Poučevale naj bi se le neizogibno potrebne stvari, namreč čitanje, pisanje (z obema rokama), štiri glavni načini računstva, risanje priprostih predmetov, nazorna geometrija in zemljepisje, toliko, da bi znal človek razbrati zemljevid ali vozni red ter tuji jeziki, katerih človek najbolj potrebuje. Ta pouk bi moral biti obvezen.

vedeti, kajti prikrivanje in pridrževanje v nevednosti zapeljuje in osurovuje. »Edino ob mirnem čutu« — pravi Ellen Key — »se more vzbujati prava nedolžnost, in le s pomočjo te bode ozdravelo življenje, umetnost in slovstvo.«

Na višji šoli odločijo starši, katerega izmed predmetov, ki jih nasvetujejo učitelji, naj se uči sin — učenec. Temu predmetu pa se posveti popolnoma, tako da si ne moti pozornosti z urami drugih predmetov, kot se godi dandanašnji. Štirje glavni predmeti, namreč zgodovina, zemljepis, prirodopis in računstvo se ne smejo poučevati obenem. Dobro bi bilo tudi to, da bi obravnavani snovi odgovarjal kolikor toliko tudi čas, da bi se torej zemljepisa in prirodopisa učili poleti, a zgodovine in računstva pozimi. Nikoli se učenec ne sme učiti dveh jezikov obenem, temveč zaglobiti se mora v enega in ko je zmožen lotiti se književnosti, tedaj šele se lahko uči drugega.

Gramatike se v podrobnostih uče le tisti učenci, ki hočejo znanstveno proučevati jezik in ga obvladati tudi v pisavi.

Temelj učenja bi moral biti zlasti zemljepis, ker je potreben vsem stanovom. Poizkusi, osredotočiti pouk okrog zemljepisa, so se izplačali. Pri učencih, ki so že napredovali, pa bi se moral zemljepis spojiti z geologijo, botaniko in zoologijo.

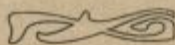
Zgodovina bi morala biti zgodovina narodnega razvoja; spojila naj bi se z narodnim gospodarstvom, sociologijo in narodopisom ter podajala sliko velikih pojavov vseh vekov in vrst.

Verouk ima biti iz šole izpuščen, otroci naj bero le prikrojeno biblijo in se zaglabljajo v vsebino sami, brez pedagoških razlag in dogem; tako bodo nahajali v nji mnogo snovi za čustvo in domišljijo. Le v rod-bini, v domačem krogu naj bode verouk predmet govora, v šoli nikoli.

Ta nova šola naj ima v vseh oddelkih glavni cilj v tem, da se učenci pripravijo na življenje, da po izstopu iz šole niso presenečeni od realnosti, ki se jim še dandanes le malo razkriva.

Kar se tiče učiteljstva, mora biti strokovno temeljito naobraženo; učiti ne sme dalje kot 20 let, potem pa naj izrablja svoje izkušnje v šolskih uradih. Skušnje naj bodo zgolj praktiške, n. pr. učitelj naj gre z manjšim številom učencev za daljši čas na potovanje, spozna pri tem njih celotno izobrazbo in jih šele nato klasifikuje.

Ellen Key upa, da morda vendarle pride doba njene zasanjane šole, kjer se bodo otroci učili opazovati in ljubiti življenje in kjer se bode vzgajala sila in dovtetnost vsakega otroka posebej. Tedaj se bodo v vsem nehale družabne meje, nadarjen človek se bode povzpел navzlic bogatašem in navzlic privilegovancem.

Poslednji boj.

Razliva zvon večerni se čez vas,
gasnoča zarja ga objema ...
Kako njegov pokojno umira glas,
trepeče do neba, pojema.

A človek! ... bije burni boj,
ko duša loči in telo se!
Očesa stre se blesk in žar in soj,
srcé raztrga se na kose.

Márica II.

Na pustni torek.

Praktikant Janko Hrastnik je bil silno vznemirjen. Njegova sosedka, lepa gospica Vida, netjajkinja starega profesorja Ribnika je namreč venomer brzela po hodniku, iz kuhinje v sobo in iz sobe zopet v kuhinjo. Prenašala je različne stvari ter pri tem loputala z vrati, kakor da se jej strašno mudi. A ne le ona, temveč tudi kuharica in gospa profesorica sta tekali hrupno semintja.

»Moj Bog, kaj se je vendar zgodilo? Gotovo je profesor nagloma obolel«, je vzdihoval Hrastnik. »Uboga Vida, kako je razburjena! Lice jej žari, kakor vneto, zlati kodrci pa so jej zlezli v obraz; danes je res še lepša kot sicer ... kaj se je zgodilo?« se je vpraševal iznova, ko je zagledal zasopljeno Vido zopet na hodniku. Tekla je z mehkim ometalcem za moko v sobo.

»O, o, debelega profesorja je menda zadela kap, in ti nespametni ljudje ga bodo menda božali z ometalcem, namesto da bi ga drgnili s krtačami. To je res preneumno!« se je jezil Hrastnik ter je dirjal razjarjen po sobi.

»Zakaj ne pošljejo po zdravnika? — Gotovo si v svoji razburjenosti ne vedo pomoči ... Da bi jim vsaj smel pomagati; a morda bi me odslovili, češ, da sem usiljivec, ki se meša v tuje razmere.«

Pri profesorju je bilo nekaj časa vse tiho. A zopet so se burno odprla kuhinjska vrata in v sobo je skokoma tekla kuharica s kupom belih prticev na roki.

»Kaj pomenja zopet to? Menda ga grejejo z gorkimi rutami«, je razmišljal skrbni praktikant Hrastnik in mencial po sobi. »Kako sitno, da je kuhinja tako oddaljena od stanovanja, rute so se gotovo popoti že vse shladile. Uh, te stare podrtije, vse je tako nerodno zidano!«

Zopet vse tiho. Hrastnik je stopical od okna k vratom in od vrat zopet k oknu, a čuti ni bilo ničesar. Kako rad bi bil tekel k zdravniku, pomagal bi jim bil, kjerkoli bi le mogel, a nočejo ga, ne marajo ž njim deliti svojega trpljenja.

Bridka žalost mu je napolnila srce.

»Saj vendar vedo, da sem doma, a nihče me ne pokliče! To boli, res boli!« je zdihoval ves žalosten Hrastnik, — pa zopet sta se ga lotila skrb za profesorja in sočutje z lepo Vido.

»Uboga Vida, kako bo žalostna, ako jej umrje dobri stric! Pravi oče jej je bil. Če izgubi še teto — stara je in bolehnna, ne bo ga dolgo preživela — kaj bode počela potem zapuščena deklica?!« —

Profesorjeva vrata so se odprla iznova s hruščem, kakor blisk je švignila Vida po hodniku v kuhinjo.

Hrastniku je vztrepetal srce. Niti minute ni mogel mirovati.

»Kaj bi dal, ko bi le vedel, kaj se je zgodilo ubogemu profesorju! Bledega . . . mrtvega vidim pred seboj . . . Morda pa vendar mislijo, da me ni doma, a jaz sem tako nespameten ter se skrivam za zaveso. Okno odprem, da me vidi gospica, ko pojde zopet v sobo.«

Precej časa je stal Hrastnik pri odprtem oknu ter je čakal. Toda Vide ni bilo. Bila je huda zima, a nervozni praktikant ni čutil mraza, kajti vse njegovo mišljenje in čustvovanje je bilo pri siroti Vidi; čutil je le bridko žalost vsled nesreče, ki jo je zadela; videl je jo v duhu vroče plakati in zdihovati.

»Morda se je v bolesi onesvestila . . . Čuj — kaj je to? — Ali ne joka nekdo? . . . Nič več ne morem vzdržati, k njej moram, moram pomagati njej in ubogemu profesorju, ako je sploh kaka pomoč še mogoča.«

Odprl je urno vrata, a skoraj bi bil butnil ob Vido, ki je prihitela prav v istem hipu z veliko skledo v rokah.

»Pardon! Hiteti moram, da se mi ne prehladi«, je dejala ter izginila za vratmi.

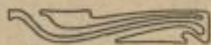
Hrastnik je obstal osupnjen na mestu.

»Kaj je rekla? Hiteti mora, da se ne prehladi. Kdo?«

»Kajne, kako tekam semintja, gospod doktor?« se je oglasila Vida že zopet za hrbtom Hrastnikovim. »Bala sem se, da se mi testo ne prehladi, zato sem tako dirjala poprej.«

»Kaj pa se je vendar zgodilo, gospica?«

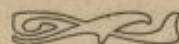
»I kaj naj bi se zgodilo! Pustni torek je — krofe delamo!«

Iz ženskega sveta.

Malorusko ženstvo je imelo nedavno v Lvovu shod, katerega se je udeležilo nad 200 žensk. Sprejeli sta se dve resoluciji: v prvi zahteva malorusko ženstvo isto volilno pravico, kakoršno imajo moški. V drugi protestira zoper preziranje ženstva pri sedanji volilni reformi ter se poteguje za aktivno volilno pravico pri vseh državnih, krajnih in avtonomnih zastopih.

Spomenik pesnikinji. Pred dvajsetimi leti je umrla mlada poljska pesnikinja Marya Bartus vsled lakote, sedaj pa jej v kratkem postavijo v Lvovu spomenik. Danes jo imenujejo »nasz skowronek« (naš škrjanček); ko je še živela, jo je poslal šolski svet v neko zapuščeno vas, kjer je imela kot vaška učiteljica 200 gld. na leto. Pošiljali so jo iz vasi v vas in ko končno ni bilo več prostega mesta zanjo, so jo kratkomalo odpustili. Marya Bartus se je vrnila nazaj v Lvov, kjer je pesnikovala in — stradala. Umrla je na jetiki l. 1885. v 31. letu.

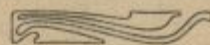
Raznoterosti.

Riba v rižu. (Srbska narodna jed.) Duši v lepo emajlirani posodi četrť kg riža s polovico cele čebule napolmehko. Potem zreži 1 kg dobre ribe na enake kose, zmešaj 12 dek surovega masla z eno žličico paprike in s soljo ter deni od tega majhne kosce na ribo, ki jo položi na riž. Duši jed tako dolgo v pečici, da bo riba mehka. Potem jo polij s četrť litra kisle smetane, posipaj ribo z drobtinami in jo pusti še tako v pečici, da se zarumeni. Jed daj na mizo kar v ponvi, kjer se je dušila.

Obleko iz kamgarna, ki se že sveti, obnoviš takole: Rastopi 25 gramov salmijaka in 25 gramov soli v 50ih gramih vode, pomakaj krtačo v to tekočino in krtači ž njo obleko.

Mastne ovratnike pri suknh lahko lepo očediš, ako stepeš surov rumenjaka ter namažeš ž njim umazana mesta. Ta rumenjaka naj se na ovratniku posuši; potem odstrani rumenjako skorjo in operi ovratnik v mlačni vodi.

Naše nogavice. Slaba kakovost zlasti črnih nogavic dela preglavice marsikateri materi. Jako važno je, da zna gospodinja prav ravnati z nogavicami. Da bodo nogavice prav trdne, prešij že novim pete in konce stopalov z enakobarvno močno svilo v obliki redke mreže. — Po vsakem perilu preglej vse nogavice, in če je pri katerih kaka nit le malo obrabljena, ali kaka petlja strgana, zašij vse takoj, dokler je še luknjica majhna. Petlje, ki so ušle navzdol, poberi s kvačko. Večje luknjice zakrpaj na gobi s križastim omrežjem. Jako strganih nogavic pa ne krpaj, nego izreži strgano mesto v obliki četverokotnika ter podloži na gobi večjo krpico, ki jo odreži od stare, nerabne, enakobarvane nogavice. Robove pritrdi najprej na lice in potem še narobe s križevnatim ubodom. To gre jako hitro in je bolj trdno, kakor če nogavico zakrpaš, ter za občutljive noge tudi prijetnejše. — Ako se nogavice ne dajo več zašiti, jih je treba podplesti. Včasih zadostuje, da vpleteš le novo peto, ki mora biti prav tako velika, kakor prejšnja, ter konec stopala. Ako dopletaš vse stopalo, ga odparaj vsaj dva prsta pod peto, ker je tudi tam nogavica gotovo že obrabljena. Za podpletanje vzemi nekoliko tanjšo nit, kot je bila prejšnja, ker potem še v perilu naraste. — Nogavice treba pogostokrat menjavati ter jih vsakokrat temeljito preprati. Dobro je, da deneš v gorko milnico (žajfnico), ki pereš v nji nogavice, žlico salmijakovega cveta. Preden nogavice obesiš, jim daj pravo obliko ter jih zlikaj še nekoliko vlažne. Lepe modne nogavice za nizke čevlje si lahko narediš, ako vvežeš v nove enobarvne nogavice od stopala navzgor s perilno, rožnato, vijoličasto, zeleno, rudečo ali kakšno drugo svilo zvezdice, križce, girlande, ali kaké druge okraske.

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

Odprto pismo.

Vsakega urednika in tudi lastnika kakega lista veseli, ako si pridobiva njegov list vedno več odjemalcev in bralcev, se razširja in postaja priljubljen. Lastnika veseli, ker nima od lista škode, urednika pa zategadelj, ker mu bralci sami dajejo izpričevalo, da zna list dobro urejati in da skrbi za primerno vsebino. Nihče nam ne bo zameril, ako se tudi mi pohvalimo, da smo zadovoljni z uspehom, ki smo ga do sedaj dosegli s »Slovensko Gospodinja«. Sicer še ne štejem na tisoče naročnic, »Slovenska Gospodinja« še ni prišla v vsako slovensko hišo, še jo ne pozna vsaka Slovenka, ali vendar nas navdaja nada, da dosežemo počasi ta cilj. Vsak dan nam dohajajo naročila, vsak dan sprejemamo pisma, v katerih se priznava, da je »Slovenska Gospodinja« dober in prepotraben ženski list, da je pa tudi naša cikorija izvrstne kakovosti.

Vsi ti dopisi nam tedaj dajejo izpričevalo, da vsebina »Slovenske Gospodinje« bralkam ugaja. Ti dopisi so nam pa tudi dokaz, da je Cirilova in Zvezdna cikorija res izvrstna in da priporočamo v resnici le to, kar je dobrega.

Naše naročnice tedaj same oporekajo trditvam onih gospodinj, ki mislijo in trdijo, da Cirilova in Zvezdna cikorija ni dobra.

Sedaj nam ni potreba več povdarjati, da vse gospodinje, ki obrekujejo narodno cikorijo, češ da ni dobra, nimajo prav ter da po krivici kratijo slovenskemu izdelku dobro ime.

Cirilova in Zvezdna cikorija presega vse tuje izdelke, in vrh tega je v resnici domače blago, last narodnega podjetnika, izdelek slovenskega delavca. Žid nima tedaj nobene koristi od tega blaga, zaslužek in dobiček ostane doma.

Zato pa še enkrat prosimo vse cenj. bralke, da odločno zahtevajo Zvezdno cikorijo! Podpirajte domače podjetje, držite se gesla: Svoji k svojim! Priporočajte to blago, navdušujte svoje znanke in prijateljice za narodno cikorijo, da počasi izbacemo tujca iz naše srede.

Nadalje Vas pa tudi prosimo, da si naročite »Slovensko Gospodinja«, da jo priporočate, razširjate in nas podpirate v našem stremljenju, ki želimo razširiti ta edini slovenski ženski list po vsej slovenski zemlji.

Nam skazete svojo naklonjenost tudi s tem, da nam sporočite naslove svojih prijateljic, katere bi morda tudi postale naročnice »Slovenske Gospodinje« in kupovalke narodne cikorije.

Mi Vam bomo hvaležni za to naklonjenost, kakor izrekamo tukaj javno zahvalo vsem onim Slovenkam, ki so nam že sporočile naslove, ki razširjajo »Slovensko Gospodinja« in priporočajo Zvezdno cikorijo. Posebno se pa zahvalimo gospici Anici Cmok v Lokarjih in pa gospici Marici Tušak-ovi pri sv. Antonu v Slov. Gor. Ti dve gospici sta se zavzeli z vso vnemo za našo stvar. Želimo, da bi imele mnogo posnemalk! Zahvaljujemo se pa tudi »kofetarici« M. I. T. v K., ki je v svoji »kofetariji« vpeljala le Zvezdino cikorijo.

Ako nam bodo vse Slovenke tako naklonjene, tedaj se nam v kratkem vresniči naša želja, vpeljali bomo popolnoma narodno cikorijo, razširili povsod »Slovensko Gospodinja«. Tedaj se vresniči rek, ki nam ga je pisala neka naročnica: Mi gremo naprej, mi mladi!

Slovenski pozdrav!

Lastništvo.

Nekoliko dopisov, ki so nam jih poslale prostovoljne naročnice.

Trbovlje, 17. febr. 1906.

Slavno uredništvo!

Tudi jaz želim biti naročnica zanimivega lista »Slov. Gospodinja« in Vam zategadelj pošljem nekoliko listkov od Zvezdne cikorije, katera se mi je vsled svoje izvrstne kakovosti zelo priljubila. Priporočala bodem kakor »Gospodinja« tako tudi Zvezdno cikorijo svojim prijateljicam, da se bodo tudi one držale našega gesla: Svoji k svojim!

Pozdrav!

Julija B.

Pušenci, 1. marca 1906.

Slavno vodstvo jugoslovanske tovarne!

Večkrat sem čitala »Slov. Gosp.«, ki se mi zelo dopade in sem zategadelj voljna jo z vsemi močmi podpirati in razširjati. Pošljem Vam kot naročnino nekaj listkov Vaše cikorije ter Vas pozdravim

udana

Ana Trstenjak.

Slavno predstojništvo!

Dolžnost mi je se zahvaliti Vam za dopošiljanje »Slov. Gosp.« in ob prvi priliki Vam pošljem večje število listkov za naročnino. V naši družini rabimo sedaj Zvezdno cikorijo, se trudimo, da jo razširimo in priporočamo tudi drugim. Pa tudi posojamo »Slov. Gosp.«, in ne zaman. Že več družin rabi sedaj Vaš izdelek, ki so prej kupovale tuje blago.

Škoda je, da premnogi še ne poznajo Zvezdne cikorije, da ljubijo le žida in njegovo blago.

Uverjeni pa bodite, da boste imeli vsled »Slov. Gosp.« in dobre cikorije vedno več odjemalcev, da bode prišel v popolno veljavo rek: Svoji k svojim! Bog živi narodno podjetje!

Kranjčica.

Iv. Plevnik.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« prosi vse cenj. naročnice, da pošiljajo denarno naročnino upravnistvu »Slovenske Gospodinje« v Kamnik, — listke Cirilove in Zvezdne cikorije pa I. jugoslovanski tovarni kavinih surogatov v Ljubljani. Uredništvo sprejema le gradivo t. j. članke, povestice, pesmi in notice za list.

MAGGI^{JEVA} ZABELA za juhe in jedila

je neizogibno potrebna v vsaki kuhinji, kajti le z njo se naredi slabe juhe okusne. Zelo izdatna in zato v porabi poceni.